

Aan de voorzitter en de leden van de Vaste Commissie voor
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal

E-mail: cie.ocw@tweedekamer.nl

Cc: Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
mevr. mr. drs. I.K. van Engelshoven
Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media
dhr. drs. A. Slob

Datum

24 oktober 2019

Ons Kenmerk

19-156/HB/IC/mdj

Betreft / Onderwerp

Reactie FNV op de rijksbegroting OCW 2020

Doorkiesnummer

06-33313018

Email contactpersoon

Isabel.coenen@fnv.nl

Bijlage(n)

-

Geachte dames en heren,

Hierbij ontvangt u het commentaar van de FNV op de Rijksbegroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor het jaar 2020. Het FNV-commentaar bestaat uit de volgende onderdelen: het **onderwijs deel** richt zich op maatregelen om de kwaliteit en arbeidsvoorwaarden in het onderwijs te verbeteren, de werkdruk te verminderen, de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren en gelijke kansen te bevorderen. Voor het detailcommentaar op de onderwijsbegroting verwijzen we naar de AOb FNV brief. Onder het kopje **leven lang ontwikkelen** pleiten we voor maatregelen voor de wijze waarop de eigen regie van werknemers hierbij kan worden versterkt. In het **cultuur deel** vragen we aandacht voor de ontwikkelingen in de kunsten en bij de **media** pleiten we voor acties voor een toekomstbestendige publieke omroep en betere arbeidsomstandigheden in de keten. Tot slot vragen we de Tweede Kamer aandacht voor maatregelen om **emancipatie** te bevorderen.

Algemeen

De FNV is zwaar teleurgesteld in de bereidheid van dit kabinet om in onderwijs, leven lang ontwikkelen, de media en cultuursector te willen investeren. Zowel in het onderwijs, de omroepketen als in de cultuursector kampen werknemers met grote werkdruk en onzekere contracten als gevolg van achterblijvende publieke investeringen. Om de kwaliteit van de publieke dienstverlening op peil te kunnen houden, de werkdruk te verminderen en kwaliteit van banen te verbeteren, moet er in alle sectoren van de publieke sector flink worden geïnvesteerd. Om te zorgen dat iedereen de kans krijgt zich gedurende de hele levensloop optimaal te kunnen ontwikkelen, zijn meer middelen vanuit de overheid een belangrijke voorwaarde.

De FNV pleit voor forse investeringen en maatregelen om te zorgen dat:

- **Werken in het onderwijs aantrekkelijker wordt en de werkdruk verlaagd;**
- **De kwaliteit van het onderwijs kan worden behouden en gelijke kansen worden bevorderd;**
- **De toegang tot leven lang ontwikkelen voor alle werknemers wordt verbeterd, in bijzonder degenen die hier nu minder van profiteren;**
- **De kwaliteit van werken in de cultuur en media wordt verbeterd en de media haar onafhankelijke positie kan blijven waarmaken;**
- **Iedereen gelijke kansen krijgt op de arbeidsmarkt.**

• **Onderwijs en Onderzoek**

De FNV vindt het een slechte zaak dat het kabinet niet bereid is om meer in onderwijs te investeren, terwijl de nood hoog is. Er worden kleine extra investeringen gedaan. De meeste hiervan waren al eerder bekend gemaakt. Naast deze extra investeringen blijft de doelmatigheidskorting voor het onderwijs overeind, wordt er gekort op de lumpsum en op de loon- en prijsontwikkeling (lpo) vanwege een extra tekort uit het verleden en extra kosten bij de uitvoeringsorganisatie DUO. Ook blijft het leenstelsel overeind en wordt niets gedaan aan de te hoge collegegelden, waardoor studeren duurder wordt en de toegangsdrempel verhoogd. Dit staat averechts op de gelijke kansen agenda die OCW zo graag wil uitvoeren. Door het niet doorgaan van de renteverhoging op het studievoorschot wordt het hoger onderwijs ook nog geconfronteerd met een extra korting die oploopt tot structureel € 226 miljoen.

De FNV pleit voor de volgende acties:

- **Stel meer middelen beschikbaar voor hogere salarissen voor docenten, wetenschappelijk en ondersteunend personeel in alle onderwijssectoren, voor vaste contracten en verlichting van de werkdruk.**

De kwaliteit van het onderwijs in Nederland is goed. Meer structurele financiële ruimte is echter een noodzakelijke randvoorwaarde voor behoud en verbetering van de kwaliteit, aanpak van de werkdruk, betere salarissen, vergroting van de professionele ruimte en het bieden van maatwerkopleidingen aan volwassenen. Daarom pleit de FNV voor meer middelen om de salarissen van medewerkers in alle onderwijssectoren te verbeteren en voor kleinere klassen, want de werkdruk van veel leerkrachten is nu veel te hoog. Dat geldt niet alleen in het primair onderwijs. Ook de andere onderwijssectoren kampen met hoge werkdruk. Om de kwaliteit in het hele onderwijs te verbeteren, moet het totale onderwijsbudget dan ook met € 4 miljard omhoog.¹ Daarbij moeten de doelmatigheidskorting, de kortingen op de lumpsum en de korting op de lpo in de hele onderwijssector worden geschrapt. Ook is de FNV tegen de overheveling van gelden van algemene universiteiten naar technische universiteiten. Extra investeringen in techniek- en bètastudies mogen niet ten koste gaan van andere studies. Voorts pleit de FNV voor extra middelen voor onderzoek en voor meer evenwicht tussen onderzoek en onderwijs, waarbij voldoende ruimte moet blijven voor fundamenteel onderzoek.

¹ Nota AOb '[Investeer in Onderwijs](#)'

- **Verbeter de aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt**

Naast substantieel meer structurele financiering voor betere arbeidsvoorwaarden en vermindering van de werkdruk vraagt de FNV om de volgende maatregelen om de aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt te verbeteren en gelijke kansen in het onderwijs te bevorderen:

- Laat de subsidieregeling praktijkleren meebewegen met het aantal BBL-plekken door een vast bedrag per leerwerkplek te garanderen.
- Ondersteun de kabinetsmaatregelen om discriminatie bij stages aan te pakken en maak dit onderdeel van een totaal aanpak van discriminatie op de arbeidsmarkt. Monitor kritisch of de gewenste doelen worden bereikt.
- Stel extra ruimte en middelen voor het publiek bekostigd onderwijs beschikbaar voor het ontwikkelen van nieuwe vormen van post initieel leren. Deze middelen zijn extra en mogen niet ten koste gaan van het initieel onderwijs. De huidige Subsidieregeling flexibel beroepsonderwijs derde leerweg richt zich alleen op privaat gefinancierd onderwijs, wat veel duurder is en daarom voor veel volwassenen niet toegankelijk.
- Bevorder de doorstroom binnen het onderwijs door goede voorlichting en begeleiding, het bevorderen van doorlopende leerlijnen en keuzedelen gericht op doorstroom en het realiseren van duale trajecten in het hbo.
- Handhaaf de landelijke kwalificatiestructuur inclusief keuzedelen, waarmee adequaat kan worden ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het civiel effect is geborgd.
- Behoud de twee leerroutes BOL en BBL die beiden leiden tot eenzelfde diploma, waarbij de scheiding tussen BOL en BBL moet blijven gehandhaafd en een arbeidscontract in de BBL vanzelfsprekend is.
- Maak de subsidie voor het Meld- en expertisepunt specialistisch vakmanschap van SBB structureel. Dit meldpunt helpt kleine, unieke beroepen om levensvatbaar te blijven, die waardevol zijn voor de Nederlandse economie. De betreffende branches en opleidingen hebben vaak niet de capaciteit om dat zelf te organiseren.
- Stuur op diversiteit in het personeelsbeleid, waardoor het onderwijs aantrekkelijker en toegankelijker wordt voor mensen met een allochtone achtergrond. Voor de toegang tot onderwijs van deze groep is het van belang dat voldoende rolmodellen in het hoger onderwijs aanwezig zijn.
- Voer de basisbeurs weer in. Het huidige leenstelsel werpt financiële drempels op voor het volgen van (hoger) onderwijs. Studenten die hier nu al de dupe zijn van het leenstelsel moeten worden gecompenseerd. De investeringen hiervoor zijn extra en mogen niet ten koste gaan van de middelen die nu in het onderwijs uit de opbrengsten van dit leenstelsel worden gestoken.

- **Leven lang ontwikkelen**

De FNV ervaart een grote kloof tussen de ambities van het kabinet en de bereidheid om hier substantieel in te willen investeren. Het STAP-budget is niet extra, maar wordt gefinancierd uit het beëindigen van de individuele fiscale scholingsaftrek. De voorfinanciering van € 11,75 miljoen wordt bovendien nog op het budget van 2021 gekort. Ook in het verbeteren van basisvaardigheden wordt veel te weinig geïnvesteerd. Het extra bedrag dat het kabinet hiertoe beschikbaar stelt, is volstrekt onvoldoende voor een slagvaardige en effectieve aanpak t.b.v. 2,5 miljoen mensen die over te weinig basisvaardigheden beschikken.

De FNV steunt het STAP-budget waarmee de toegang voor werkenden wordt vergroot. Het huidige systeem van belastingaftrek past niet goed bij doel en noodzaak van scholing. De mate van overheidsfinanciering is dan afhankelijk van de hoogte van het inkomen en het vraagt voorfinanciering van de onderwijsdeelnemers. Dit budget mag niet in de plaats komen van rechten op publiek bekostigd onderwijs. Het voorstel dat dit STAP-budget ook wordt gebruikt voor experimenten vraagfinanciering in het mbo, wijzen we af. Het gaat om een groep die nog relatief weinig van het publiek bekostigd onderwijs gebruik heeft gemaakt. Bovendien kost een private mbo opleiding veel meer dan € 1.000. Liever pleiten we voor herinvoering van de bekostigde mbo-deeltijd en het versterken van het aanbod maatwerktrajecten binnen de bekostiging. Een andere belangrijke voorwaarde om het STAP-budget terecht te laten komen bij alle werkenden is een ondersteunende en laagdrempelige infrastructuur. Daarbij kunnen vakbonden een belangrijke rol vervullen via hun uitgebreid netwerk van bestuurders en kaderleden op de werkvloer.

De FNV vindt dat extra investeringen nodig zijn om alle werknemers in staat te stellen om deel te nemen aan scholing en ontwikkelen. Deze extra middelen moeten worden ingezet voor:

- Het faciliteren van de rol van de vakbonden bij het stimuleren van leven lang ontwikkelen. De vakbeweging kan, door haar positie dicht bij werknemers, een belangrijke rol vervullen bij het stimuleren van werknemers om zich te scholen of te ontwikkelen. Zo kunnen leerambassadeurs laagdrempelig advies geven aan collega's over scholings- en ontwikkelmogelijkheden. De overheid zou door middel van structurele subsidie deze vakbondsactiviteiten moeten ondersteunen o.a. voor de organisatie en training van leerambassadeurs vanuit de vakbonden georganiseerd.
- Toegankelijke, substantiële publieke ontwikkelbudgetten (STAP), die niet ten koste gaan van diplomagerichte onderwijsprogramma's die door publiek bekostigde instellingen worden aangeboden.
- Geen druk op de transitievergoeding en het faciliteren van transitiefondsen zoals afgesproken in het sociaal akkoord 2013.
- Fiscale facilitering van private ontwikkelbudgetten, zoals vouchers, trekkingsrechten en leerrekeningen die door cao-partijen worden afgesproken.
- Extra middelen voor de versterking en doorontwikkeling van EVC en structurele financiering van het nationaal kenniscentrum EVC.

- Landelijke basissubsidie voor het realiseren van een landelijk dekkend netwerk van laagdrempelige regionale adviescentra waar iedereen met scholings- en ontwikkelvragen terecht kan, vormgegeven door vakbonden i.s.m. andere stakeholders.
- Substantiële scholingsbudgetten voor werkzoekenden als onderdeel van het re-integratie traject en ruimhartige mogelijkheden om met behoud van uitkering te kunnen scholen.
- Een voor iedereen toegankelijke publieke voorziening voor het leren van basisvaardigheden.

- **Media-Publieke Omroep**

Op het budget van de publieke media wordt gekort, als gevolg van de teruglopende reclame-inkomsten, mede veroorzaakt door het voorstel voor een reclame vrijere omroep. Het kabinet is onvoldoende bereid dit te compenseren en houdt geen rekening met loonindexatie. Dit betekent dat de inkomsten van de publieke omroep teruglopen ondanks de structurele extra € 40 miljoen die wel beschikbaar wordt gesteld. Deze bezuinigingen raken niet alleen de publieke omroep, maar de hele audiovisuele productieketen. In het debat over de publieke omroep op 11 september heeft minister Slob dankzij acties van omroepmedewerkers toegezegd dat in de mediabegrotingsbrief zal worden ingegaan op de arbeidsmarktpositie van NPO-medewerkers en programmamakers.

Om de kwaliteit van werken in en daarmee de programma's van de publieke omroep te verbeteren, stelt de FNV de volgende oplossingen voor:

- Stabiele financiering en voldoende budget door prijs en loonindexatie op te nemen in de Mediawet, de teruglopende reclame-inkomsten te compenseren en een investeringsfonds voor duurzame ontwikkeling.
- Het vergroten van de (werk)zekerheid door collectief onderhandelingen voor ZZP-ers mogelijk te maken, flexwerk duurder te maken en op te nemen in de Mediawet dat 80% van de medewerkers in vaste dienst moet worden genomen.
- De concurrentie op arbeidsvoorwaarden te stoppen door voorwaarden te stellen aan de uitbesteding.
- Bescherming van de kwaliteit, onafhankelijkheid en pluriformiteit door de onafhankelijkheid van mediamakers beter te borgen.

- **Kunstensector**

Ook de kunst- en cultuursector profiteert niet van de groeiende economie.

De al eerder ingezette omvangrijke bezuinigingen op de kunstbegroting hebben reeds tot grote tekorten en problemen geleid onder kunstenaars en binnen kunstinstellingen. Gevolg is onaanvaardbaar lage inkomens, een hoge werkdruk want er wordt nog steeds kwalitatief goed geproduceerd. De FNV pleit voor gelijk loon voor gelijk werk en goed werkgeverschap. De kunstensector vertoont op dit punt ernstige tekorten die ook door de minister zijn erkend.

Het kabinet zal in de begroting meer middelen vrij moeten maken om:

- De tarieven van zelfstandigen en flexibel werkenden te kunnen verhogen om structurele salarisachterstanden in te kunnen lopen.
- Salarisachterstanden in de klassieke muziek in te halen voor zowel de remplaçanten als voor musici (werkenden) met een vast contract.
- Een goed ouderenbeleid te kunnen voeren. Zo kan een generatiepact een bijdrage leveren aan duurzame inzetbaarheid van ouderen en tegelijkertijd nieuw talent kansen bieden.

- **Emancipatie**

Iedereen zou in Nederland dezelfde kansen moeten krijgen en dezelfde kansen moeten hebben op de arbeidsmarkt ongeacht sekse, kleur of seksuele voorkeur. Toch is dit ook in Nederland zeker niet vanzelfsprekend. LHBT-persoon en vrouwen voelen zich vaker onveilig op de werkvloer. Nederlandse vrouwen werken relatief veel vaker in kleine deeltijdbanen en zijn daardoor is slechts 49% financieel onafhankelijk. Ook verdienen vrouwen gemiddeld nog altijd 15,5% minder per uur dan mannen.

Op het gebied van emancipatie vraagt de FNV het volgende:

- Los de deeltijdklem van vrouwen op door het verruimen van het betaald ouderschapsverlof, moderniseren van schooltijden en toegankelijke voorzieningen voor kinderen van 0 tot 12 jaar.
- Volg de aanbevelingen uit het SER-advies *Diversiteit aan de top: Tijd voor versnelling* op.
- Intensiveer de aanpak van geweld en intimidatie op de werkvloer.
- Verken de mogelijkheid voor het wettelijk regelen van een transitieverlof voor transgenderpersonen.

In de bijlage treft u een toelichting aan op deze punten. Graag zijn wij bereid om onze punten nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Han Busker,
Voorzitter FNV

BIJLAGE

- **Onderwijs en onderzoek**

Stel meer middelen beschikbaar voor hogere salarissen voor docenten, wetenschappelijk en ondersteunend personeel in alle onderwijssectoren, voor vaste contracten en verlichting van de werkdruk.

Als je ervan uitgaat dat leerlingen en studenten het beste gedijen bij aandacht van vakbekwame mensen voor de klas, dan moet je de groepsgrootte beperken, extra handen regelen voor de ondersteuning van leraren in de klas en zorgen dat iedereen de gelegenheid krijgt zijn vak bij te houden. Dat betekent voldoende middelen voor het aantrekken van docenten, verhoging van de salarissen, pensioenen, scholing en carrière mogelijkheden voor personeel werkzaam in het onderwijs en verlichting van de werkdruk. Temeer daar er veel van docenten wordt verwacht, zoals meer maatwerk en gelijke kansen in het onderwijs op alle niveaus, extra aandacht en begeleiding bij doorstroom en de emanciperende taak. Dat geldt niet alleen voor de po, maar ook voor de overige onderwijssectoren.

Om de kwaliteit van het onderwijs daadwerkelijk te kunnen verhogen, pleit de FNV voor fors meer middelen om de salarissen van werknemers in alle onderwijssectoren te verbeteren. Daarnaast moet er geld komen voor kleinere klassen, want de werkdruk van veel leerkrachten is nu veel te hoog en dat geldt niet alleen in het primair onderwijs. Ook de andere onderwijssectoren kampen met hoge werkdruk. Om de kwaliteit in het hele onderwijs te verbeteren, moet het totale onderwijsbudget met € 4 miljard omhoog.² Daarbij moet de doelmatigheidskorting, de kortingen op de lumpsum en de korting op de lpo in de hele onderwijssector worden geschrapt. Ook is de FNV tegen de overheveling van gelden van algemene universiteiten naar technische universiteiten. Extra investeringen in techniek- en bètastudies mogen niet ten koste gaan van andere studies. Voorts pleit de FNV voor extra middelen voor onderzoek en voor meer evenwicht tussen onderzoek en onderwijs, waarbij voldoende ruimte moet blijven voor fundamenteel onderzoek.

Verbeter de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt

Naast meer structurele financiering vraagt de FNV om de volgende maatregelen om de aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt te verbeteren en gelijke kansen in het onderwijs te bevorderen:

- Verruim de subsidieregeling praktijkleren door het toekennen van een gegarandeerd bedrag aan subsidie per leerwerkplek. Op deze manier kan werkplekleren voor studenten, werkenden en kwetsbare groepen daadwerkelijk worden bevorderd. Dat wordt ook bevestigd in het Onderzoek naar de opbrengsten en maatschappelijke meerwaarde van de BBL.
- Stel extra ruimte en middelen beschikbaar voor het publiek bekostigd onderwijs voor het ontwikkelen van nieuwe vormen van post initieel leren en een onderwijsaanbod voor kwetsbare werknemers.

² Nota AOb '[Investeer in Onderwijs](#)'

De huidige Subsidieregeling flexibel beroepsonderwijs derde leerweg richt zich alleen op privaat gefinancierd onderwijs, wat veel duurder is en daarom voor veel volwassenen niet toegankelijk.

In principe heeft nu iedereen in Nederland het recht op een bekostigde bachelor en master. Om te zorgen dat mensen dit recht ook daadwerkelijk kunnen verzilveren, zou het publiek bekostigd onderwijs beter moeten worden gefaciliteerd om trajecten voor volwassenen te kunnen ontwikkelen. Daarbij zijn meerdere instroommomenten, toegankelijkheid voor 23-plussers en versnelde- en flexibele trajecten belangrijk. Vooral de BBL leent zich voor scholing van werkenden. Dergelijke duale trajecten zouden ook in het hbo moeten worden ontwikkeld. Voorts zou het aanbod deeltijdopleidingen moeten worden verruimd en binnen de bekostiging ook mogelijk moeten worden gemaakt in het mbo. Daarbij snijdt het mes aan twee kanten. Vaak kunnen voltijdopleidingen, gericht op initiële studenten, in de lucht blijven, omdat het onderwijs gecombineerd wordt met deeltijdonderwijs aan volwassenen. Ook levert het een vruchtbare kruisbestuiving op, omdat kennis en ervaring uit de beroepspraktijk hiermee een plek krijgt in het hele onderwijs. Van belang is dat daarbij aandacht dient te zijn voor de positie van de docent. Daarnaast pleit de FNV voor ruimte en middelen voor het publiek bekostigd mbo om op maat gesneden trajecten aan te kunnen bieden aan kwetsbare groepen werkenden op de arbeidsmarkt die geen of een laag diploma (niveau 1 of 2) hebben. Zoals meer tijd voor entree-opleidingen voor vluchtelingen. De middelen hiervoor zijn extra en mogen niet ten koste gaan van de initiële opleidingen.

- Om gelijke kansen te bevorderen pleit de FNV voor het bevorderen van de doorstroom in het onderwijs *door*:
 - Goede voorlichting en begeleiding;
 - Mogelijk maken van doorlopende leerlijnen en keuzedelen gericht op doorstroom;
 - Duale trajecten in het hbo.
- Behoud van de landelijke kwalificatiestructuur inclusief keuzedelen, waarmee adequaat kan worden ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het civiel effect is geborgd. De FNV is tegen de regionale experimenten in de kwalificatiestructuur. De huidige kwalificatiestructuur met basis, profiel en keuzedelen biedt al voldoende mogelijkheden om flexibel in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen. Door de regionale experimenten dreigt het civiel effect van de opleidingen onder druk te komen staan.
- Behoud van de twee leerroutes BOL en BBL die beiden leiden tot eenzelfde diploma, waarbij de scheiding tussen BOL en BBL moet blijven gehandhaafd. De FNV is tegen een vermenging van de BOL en BBL, waarmee OCW experimenten wil starten. De BBL moet een eigenstandige route blijven, waarbij een arbeidscontract een vanzelfsprekendheid is.
- Maak de subsidie voor het Meld- en expertisepunt specialistisch vakmanschap van SBB structureel. Dit meldpunt helpt kleine, unieke beroepen om levensvatbaar te blijven. De betreffende branches en opleidingen hebben vaak niet zelf de capaciteit om dat te organiseren. Daarbij gaat het om kleine beroepen die relevant zijn voor de Nederlandse economie en daarmee bijdragen aan duurzame werkgelegenheid.

- Stuur op diversiteit in het personeelsbeleid, waardoor het onderwijs aantrekkelijker en toegankelijker wordt voor mensen met een allochtone achtergrond. Voor de toegang tot onderwijs van deze groep is het van belang dat voldoende rolmodellen in het hoger onderwijs aanwezig zijn.
- Het weer invoeren van de basisbeurs. Het leenstelsel werpt financiële drempels op voor het volgen van (hoger) onderwijs. Juist een samenleving die het in toenemende mate moet hebben van een goed opgeleide beroepsbevolking, moet het onderwijs toegankelijk maken zonder drempels. Studenten die nu al de dupe zijn van het leenstelsel moeten worden gecompenseerd. De investeringen hiervoor zijn extra en mogen niet ten koste gaan van de middelen die nu in het onderwijs uit de opbrengsten van dit leenstelsel worden gestoken.
- **Leven lang ontwikkelen**

Bevorder leven lang ontwikkelen door meer structurele middelen en beleid, waarmee een leven lang ontwikkelen kan worden bevorderd.

De FNV steunt het STAP-budget waarmee de toegang voor werkenden die minder geneigd zijn tot scholen en ontwikkelen, wordt vergroot. Deze groep maakte geen gebruik van de belastingaftrek, waarbij je eerst de opleidingskosten zelf moet voorschieten. Wel mag dit budget niet in de plaats komen van rechten op publiek bekostigd onderwijs. Het voorstel dat dit budget ook gebruikt wordt voor experimenten vraagfinanciering in het mbo, wijzen we af. Het gaat om een groep die nog relatief weinig van het publiek bekostigd onderwijs gebruik heeft gemaakt. Bovendien kost een private mbo opleiding veel meer dan € 1.000. Liever pleiten we voor herinvoering van de bekostigde mbo-deeltijd en het versterken van het aanbod maatwerktrajecten binnen de bekostiging. Ook pleiten we voor het verder uitwerken van een systeem van leerrechten, waarbij groepen die minder van publieke bekostiging gebruik hebben gemaakt een groter trekkingsrecht hierop krijgen om onderwijs te kunnen volgen.

Een andere belangrijke voorwaarde is een goede ondersteunende laagdrempelige infrastructuur. Daarbij kunnen de vakbonden via hun uitgebreide netwerk van bestuurders en kaderleden op de werkvloer een belangrijke rol vervullen.

De FNV vindt dat extra investeringen nodig zijn om alle werknemers in staat te stellen om deel te nemen aan scholing en ontwikkelen. Deze extra middelen moeten worden ingezet voor:

- Het erkennen en ondersteunen van de rol van de vakbonden bij begeleiding en stimuleren van leven lang ontwikkelen. De vakbeweging kan, door haar positie dicht bij werknemers, een belangrijke rol vervullen bij het stimuleren van werknemers om zich te scholen of te ontwikkelen, omdat zij laagdrempelig, deskundig en onafhankelijk is en vertrouwen biedt aan werknemers. Zo kunnen leerambassadeurs advies geven aan collega's over scholings- en ontwikkelmogelijkheden. De overheid zou door middel van structurele subsidie deze vakbondsactiviteiten moeten ondersteunen o.a. voor de training en begeleiding van leerambassadeurs, vanuit de vakbonden georganiseerd.
- Toegankelijke, substantiële publieke ontwikkelbudgetten, (STAP), met mogelijkheid tot cofinanciering vanuit sectorale scholingsfondsen.

- Geen druk op de transitievergoeding en het faciliteren van transitiefondsen zoals afgesproken in het sociaal akkoord 2013.
- Ruimhartige fiscale facilitering van private ontwikkelbudgetten zoals vouchers, trekkingsrechten en individuele leerrekeningen, waarover afspraken worden gemaakt in de cao.
- Extra middelen voor de versterking en doorontwikkeling van EVC en structurele financiering van het nationaal kenniscentrum EVC.
- Recht op onafhankelijk advies en ondersteuning. Lang niet iedereen durft of kan met zijn ontwikkelvragen bij zijn werkgever aankloppen. Daarom pleit de FNV voor het faciliteren van laagdrempelige regionale adviescentra waar iedereen met scholings- en ontwikkelvragen terecht kan. In deze centra geven vakbonden vorm aan het ondersteunen van werknemers bij scholing en ontwikkeling en werken daarbij samen met andere partijen om een regionaal ondersteuningsbeleid vorm te geven. De overheid verleent een basissubsidie hiervoor aan de arbeidsmarktregio's en stelt een kwaliteitskader op.
- Substantiële scholingsbudgetten voor werkzoekenden als onderdeel van het re-integratie traject en ruimhartige mogelijkheden om met behoud van uitkering te kunnen scholen.
- Recht op het leren van basisvaardigheden. Inburgeringscursussen en cursussen basisvaardigheden moeten weer een publieke basisvoorziening worden van gegarandeerde kwaliteit waarop iedereen, die deze vaardigheden onvoldoende beheerst, een beroep kan doen.
- **Media-Publieke Omroep**

Zoals al aangekondigd in de Visiebrief van juni 2019 wil de regering de verwachte terugloop van reclame-inkomsten de komende jaren niet volledig compenseren. Dit betekent dat de inkomsten van de publieke omroep teruglopen ondanks de structurele extra € 40 miljoen die wel beschikbaar wordt gesteld. Het kabinet onderschrijft telkenmale de kernwaarden onafhankelijkheid en pluriformiteit van de Nederlandse publieke omroep en ziet het belang daarvan als maatschappelijke basisvoorziening van onze democratie. Dit verheugt de FNV, want wij zien dit ook. Helaas zien wij dit onvoldoende terug in het beleid. Om zijn waarde te kunnen behouden is het noodzakelijk dat de mediamakers van de publieke omroep in volledige programmatische en redactionele vrijheid het publiek op alle mogelijke manieren, tijden en plaatsen kunnen bereiken. Dit vraagt om een stabiele financiering. De gepresenteerde begroting houdt een bezuiniging in die slecht is voor de omroepmedewerkers maar ook ten koste gaat van de programmering. De minister is van mening dat de budgettaire problemen niet ten koste gaan van de programmering onder verwijzing naar mogelijke besparingen op de overhead. Ten gevolge van jaren van bezuinigingen op de budgetten van de publieke omroepen is er een sterk groeiende flexibele schil in het personeelsbestand ontstaan. De werkdruk is hoog. Steeds meer zijn de arbeidskosten leidend bij het maken van programmatische keuzes en niet de kwaliteit. Dat geldt ook bij aan- en uitbestedingen. Dit gaat ten koste van de koopkracht en de zekerheid van inkomen van de mediamakers in de hele keten.

Het concurreren op arbeidskosten gaat ten koste van de werkenden bij de publieke omroep én de facilitaire bedrijven. Het gebeurt bovendien met publiek geld. De FNV vindt dit onwenselijk. Het leidt tot ongelijke behandeling bij gelijkwaardig werk.

De FNV stelt de volgende oplossingen voor:

Stabiele financiering en voldoende budget:

- Stop de bezuinigingen;
- Neem prijs- én loonindexatie op in de Mediawet. Het Kabinet stelt immers dat de koopkracht beter moet;
- Compenseer de teruglopende reclame-inkomsten. Deze kunnen deels opgevangen worden door de invoering van een digitale dienstenbelasting;
- Richt een apart investeringsfonds in dat met name duurzame ontwikkeling van medewerkers in alle functies, en daarmee innovatie in de toekomst, mogelijk maakt.

(werk)Zekerheid:

- Creëer de mogelijkheid voor ZZP'ers om collectief te onderhandelen voor goede voorwaarden (ook t.a.v. intellectueel eigendom) en sectortarieven;
- Maak flexwerk duurder dan vast werk;
- Neem in de Mediawet op dat 80% van de mediamakers direct in dienst moet worden genomen.

Stop concurrentie op arbeidsvoorwaarden:

- Stel in de Mediawet als voorwaarde bij aan- en uitbestedingen met publiek geld dat opdrachten alleen gegund worden aan bedrijven die minimaal gelijkwaardige arbeidsvoorwaarden hanteren als de cao Omroeperspersoneel.

Bescherming van de kwaliteit, onafhankelijkheid en pluriformiteit:

- Borg in de Mediawet onafhankelijkheid van mediamakers (beter);
- Zorg voor een openbare toets die vaststelt of omroepbudgetten stabiel zijn en dat noch direct noch indirect invloed uitgeoefend kan worden op de onafhankelijkheid en de kwaliteit van de programma's.

- **Kunsten**

Ook de kunst- en cultuursector profiteert niet van de groeiende economie.

De al eerder ingezette omvangrijke bezuinigingen op de kunstbegroting hebben reeds tot grote tekorten en problemen geleid onder kunstenaars en binnen kunstinstellingen. Gevolg is onaanvaardbaar lage inkomens, een hoge werkdruk want er wordt nog steeds kwaliteit geproduceerd en in toenemende mate uitval die ook nog versterkt wordt door vergrijzing.

De FNV is voorstander van fair practice. Gelijk loon voor gelijk werk en goed werkgeverschap sluiten daar op aan. De kunstensector vertoont op dit punt ernstige tekorten die ook door de minister zijn erkend. Goed dat fair practice ook subsidievoorwaarde wordt.

Maar daarmee zijn de problemen niet opgelost. Door de bezuinigingen vanaf 2013 zijn zulke grote gaten geslagen dat kunstinstellingen onvoldoende financiële middelen hebben om arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden wezenlijk te verbeteren. Integendeel: doorvoeren van de noodzakelijke verbeteringen in arbeidsvoorwaarden kan tot krimp in werkgelegenheid leiden. Dat zet de productie en de artistieke kwaliteit onder druk. En dat is wel het laatste wat kunstenaars willen. Al sinds de SER-rapportages over de arbeidsmarkt in de sector is duidelijk dat nieuwe structurele investeringen nodig zijn in alle sub sectoren en voor alle werkenden. Het kabinet zal in de begroting meer middelen vrij moeten maken om tarieven van zelfstandigen en flexibel werkenden te kunnen verhogen en structurele salarisachterstanden zoals die bijvoorbeeld in de symfonische orkestensector bestaan in te kunnen lopen. Ook in de arbeidsmarkt moet nu daadkrachtig geïnvesteerd worden om o.a. de problemen die zijn ontstaan als gevolg van vergrijzing het hoofd te kunnen bieden. Een (sub) sector breed generatiepact is een oplossing om werkenden duurzaam inzetbaar te houden en tegelijkertijd jong talent kansen te bieden.

Investeren in de klassieke muziek is nodig voor:

- Het inhalen van salarisachterstanden van zowel de remplaçanten (flexwerk duurder maken; fair practice is begin van een oplossing maar niet als er geen geld bij komt) als van musici (werkenden) met een vast contract. Die hebben door gedwongen deeltijdwerk als gevolg van de bezuinigingen bovenop de al bestaande achterstanden 30 – 40 % van hun inkomen ingeleverd terwijl de werkdruk enorm is toegenomen doordat de productie en eigen inkomsten normen onveranderd zijn gebleven.
- Investeren om een goed ouderenbeleid te kunnen voeren. Vergrijzing leidt tot sociale problemen en kwaliteitsverlies. Dat geldt met name in de grote orkesten en koren. Een generatiepact kan een goede bijdrage leveren aan de duurzame inzetbaarheid van ouderen en tegelijkertijd nieuw talent kansen bieden.

- **Emancipatiebeleid begroting OCW 2020**

Iedereen heeft recht op gelijke kansen en een wereld zonder geweld en intimidatie. Ondanks dat er stappen zijn gezet, blijkt telkens weer dat de emancipatiestrijd nog niet is gewonnen en continue inspanning vereist. Elders in de wereld, maar ook in Nederland staan vanzelfsprekend geachte verworvenheden, zoals bijvoorbeeld het recht om baas in eigen buik te zijn, ineens ter discussie.

- *Deeltijdklem*

De positie van vrouwen verdient volgens de FNV verbetering. Nog altijd zijn Nederlandse vrouwen kampioen deeltijdwerken. Dit heeft grote gevolgen. Vrouwen verdienen gemiddeld 15,5% minder per uur dan mannen, ze zijn veel minder vaak financieel onafhankelijk en ze bouwen minder pensioen op. De oorzaak hiervan is niet, zoals sommigen zeggen, dat Nederlandse vrouwen liever lui dan moe zijn. Alle voorzieningen voor de combinatie van werk en zorg zijn gevormd naar het Nederlandse deeltijdmodel en dit zorgt ervoor dat vrouwen in deeltijd blijven werken.

De FNV ziet dan ook met interesse uit naar de beleidsopties in het Interdepartementaal beleidsonderzoek Deeltijd. Ook vindt de FNV het positief dat het ministerie investeert in Allianties om stereotypering op de werkvloer en de combinatie van werk en zorgtaken bespreekbaar te maken. De FNV gaat ervan uit dat, gezien de raakvlakken met de werkvloer, sociale partners betrokken zullen worden.

- *Vrouwen aan de top*

Volgens de Bedrijvenmonitor Topvrouwen, die rapporteert over de bedrijven die aan de wettelijke streefcijferbepaling moeten voldoen, was in 2018 slechts 12,4 procent van de zetels in de Raad van Bestuur (RvB) en 18,4 procent in de Raad van Commissarissen (RvC) bezet door vrouwen. Het streefcijfer van 30% is nog lang niet in zicht en de toename die er is, wordt veroorzaakt door een kleine groep voorlopers. De wettelijke streefcijferregeling is volgens de FNV té vrijblijvend en heeft er niet voor gezorgd dat er sprake is van een gelijke vertegenwoordiging in de top van het bedrijfsleven. De FNV pleit er dan ook voor, analoog met het SER-advies Diversiteit aan de top: Tijd voor versnelling, om een einde te maken aan de vrijblijvendheid en een quatum met sancties in te voeren.

- *Geweld en intimidatie op de werkvloer*

Twee jaar na #Metoo is er niet veel veranderd als het gaat om de aanpak van geweld en intimidatie op de werkvloer. Vooral vrouwen en LHBTI-personen krijgen hier mee te maken. Als er beleid is bij werkgevers om seksuele intimidatie te voorkomen én aan te pakken, is dat nog niet voldoende bekend bij de werknemers. Ook blijkt dat een aanzienlijk deel te maken krijgt met seksuele intimidatie. Naar schatting heeft ongeveer de helft van de bedrijven nog geen vertrouwenspersoon. De FNV wil dat bedrijven actief beleid formuleren als het gaat om seksuele intimidatie. Een vertrouwenspersoon, intern of extern, die ingebed is in het beleid omtrent seksuele intimidatie zou daar volgens de FNV een onderdeel van kunnen uitmaken. De FNV is blij met de aannname van het ILO Verdrag 190 over geweld en intimidatie in de wereld van werk en gaat ervan uit dat dit verdrag spoedig in Nederlandse wetgeving zal worden omgezet.

- *Transitieverlof*

Ondanks aanbevelingen aan het vorige Kabinet worden er nog steeds geen stappen gezet om te komen tot een transitieverlof voor transgenderpersonen. Omdat de doelgroep van het transitieverlof relatief klein is, is het moeilijk hierover afspraken te maken aan alle cao-tafels. De FNV is positief over het recente initiatief van de gemeente Amsterdam om transitieverlof in te voeren voor gemeenteambtenaren en hoopt dat meer gemeenten, maar ook de Rijksoverheid en andere werkgevers dit goede voorbeeld volgen. De FNV is van mening dat voor het vormgeven en invoeren van transitieverlof een primaire rol is weggelegd voor de wetgever en roept de Tweede Kamer op om de regering te verzoeken de mogelijkheden voor transitieverlof te verkennen.